

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ФАКУЛЬТЕТ СУСПІЛЬНИХ НАУК
Кафедра філософії**

Навчально-методична серія
«КАФЕДРА ФІЛОСОФІЇ»
№ 4

Василь Левкулич, Юрій Ходанич

АНТИЧНА ФІЛОСОФІЯ
НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
(для студентів за напрямом підготовки
6.033 «Філософія»)

Ужгород
2017

УДК ...

Левкулич В., Ходанич Ю. Антична філософія: навчально-методичні рекомендації (для студентів за напрямом підготовки 6.033 «Філософія») / Василь Левкулич, Юрій Ходанич; Навчально-методична серія «КАФЕДРА ФІЛОСОФІЇ» № 4 – Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2017. – 43 с

Розробники:

Левкулич Василь Васильович, кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії факультету суспільних наук УжНУ

Ходанич Юрій Михайлович, викладач кафедри філософії факультету суспільних наук УжНУ

Рецензенти:

Хоменко Тетяна Іванівна, кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії факультету суспільних наук УжНУ.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри філософії факультету суспільних наук ДВНЗ «Ужгородський національний університет», протокол № 12 від 29 червня 2017 року.

Схвалено методичною комісією факультету суспільних наук ДВНЗ «Ужгородський національний університет», протокол № 1 від 29 вересня 2017р

Навчально-методична серія «КАФЕДРА ФІЛОСОФІЇ» / № 4
(створена рішенням кафедри філософії факультету суспільних наук ДВНЗ
«Ужгородський національний університет»,
(протокол № 2 від 26 вересня 2017 року)

ЗМІСТ

1. Вступ до навчальної дисципліни	4
2. Опис та структура навчальної дисципліни	6
3. Програма навчальної дисципліни	8
4. Плани семінарських занять та рекомендована література.....	11
5.Методичні рекомендації та завдання для самостійної роботи студентів.....	23
6. Перелік завдань на модульні контрольні роботи	25
7. Тестові контрольні завдання	29
8. Тематика курсових робіт.....	38
9. Питання для підсумкового контролю.....	40
10. Методи навчання та оцінювання.....	43
11. Рекомендована література	45

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Курс «**Антична філософія**» є першою ланкою в системі історико-філософської підготовки студентів спеціальності «Філософія». Його важливість і актуальність визначається значущістю в історії світової філософії періоду становлення філософської проблематики, виникнення перших філософських учень, шкіл, течій і напрямів, формування теоретичної форми світогляду, що прийшла на зміну світогляду міфологічному.

Головною метою курсу є виявлення логіки історико-філософського процесу в його найбільш важливій фазі – зародження, становлення й утвердження. Реалізація цієї мети передбачає з'ясування принципової відмінності між тим, чим була філософія стародавнього світу, і тим, як її трактують сьогодні.

Мета і завдання дисципліни, її зв'язок з іншими дисциплінами навчального плану.

Мета: формування філософської культури, мислення, пізнання світу та самого себе, навичок застосування філософської методології; формування розуміння сутності античних вчень та проблем античної філософії; засвоєння основних концепцій, понять та категорій античної філософії.

Завдання: ознайомити з найважливішими філософськими поняттями і категоріями, які були створені античними філософами; розкрити і дати можливість збагнути історичну сутність способу філософування старогрецьких мислителів; ознайомити з різними філософськими течіями, школами, напрямками античної філософії; дати наукове уявлення про історичне значення античної філософської спадщини у контексті світової і національної філософії.

Курс «Антична філософія» виступає однією із найважливіших частин історико-філософського циклу дисциплін та полягає у визначенні ключових філософських ідей та понять, що сформувались у період античності. Даний період має значні досягнення через те, що саме у його рамках зародились перші філософські системи, які сформували західну модель філософського мислення та понятійно-категоріального апарату. Зокрема, філософські вчення Сократа, Платона та Аристотеля лежали в основі розвитку та трансформації філософських ідей протягом всього періоду розвитку філософії як такої. Тому якісне вивчення та опанування курсу дозволить студентам глибоко розуміти джерела та особливості філософських вчень та систем пізніших періодів розвитку філософії (Середньовіччя, Відродження, Нового часу тощо).

У рамках курсу античної філософії студентам пропонується вивчення філософських ідей та вчень античних філософів у їх хронологічному порядку, завдяки чому студенти мають можливість прослідкувати особливості розвитку античної філософії та трансформації основних філософських положень у контексті виділення конкретних періодів формування античної філософії.

У результаті вивчення даного курсу студент повинен

знати:

- сутність та специфіку історико-філософського знання, його значення для сучасної культури;
- основні підходи у розумінні філософських проблем в контексті історико-філософського осмислення;
- понятійно-категоріальний апарат історико-філософського знання;
- зміст основних філософських вчень та напрямків античної філософії;
- головні проблеми та домінуючі ідеї античної філософії;
- внесок античних мислителів в розвиток філософії та світової культури.

вміти:

- орієнтуватися у складній системі вчень, шкіл, напрямків, концепцій античної філософії та використовувати їх у своїх наукових пошуках та світоглядних орієнтаціях;
- осмислено підходити до аналізу співвідношення філософського світогляду з міфологічним, релігійним та науковим;
- вміти використовувати філософські методи дослідження у своїй науковій, суспільно-політичній та громадській діяльності;
- збагнути головні проблеми і домінуючі ідеї античної філософської думки, їх значення для розвитку філософії та світової культури.

Міжпредметні зв'язки: Курс античної філософії задяки тому, що охоплює період античності (зародження наукових ідей, політичних, правових поглядів тощо), передбачає розгляд та вивчення не лише суто філософських проблем, але й тих, що мають своїм джерелом походження вчення античних філософів, які переважно не розділялись. Тому даний курс взаємодіє з великою кількістю гуманітарних та навіть природничих дисциплін, що мають на меті окреслення історичного розвитку відповідних наук. Серед них історія політичних та правових учень, історія науки, всесвітня історія, філософська пропедевтика, філософія Стародавнього Сходу тощо.

ОПИС ТА СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 8	Галузь знань 0203 гуманітарні науки Напрямок підготовки 6.033 філософія.	Нормативна	
Модулів – 2	Філософія	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 4		1-й	1-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання		Семестр	
Загальна кількість годин - 240		1-й і 2-й	1-й і 2-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 1-й сем.- 3 2-1 сем. – 4. самостійної роботи студента – 3	Освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр	Лекції	
		82 год.	36 год.
		Семінарські	
		48 год.	- год.
		Лабораторні	
		- год.	- год.
		Самостійна робота	
		110 год.	204 год
Індивідуальні завдання: год.			
Вид контролю: Залік, іспит			

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 130 год. / 110 год.

для заочної форми навчання – 36 год. / 204 год.

Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин									
	денна форма					Заочна форма				
	усього	у тому числі				усього	у тому числі			
		л	с	інд	с.р.		л	п	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
I семестр. Змістовий модуль 1. Поняття історії філософії та розвиток передфілософських уявлень										
Тема 1. Історія філософії як наука та основні етапи її розвитку	7	2			5	9	1			8
Тема 2. Становлення філософської думки в Стародавній Греції	8	2	1		5	9	1			8
Тема 3. Іонійська філософія	11	4	2		5	12	2			10
Тема 4. Італійська філософія. Піфагор і Піфагорійський союз	10	4	1		5	9	1			8
Тема 5. Італійська філософія. Елейська школа	11	4	2		5	9	1			8
Разом за змістовним модулем 1	47	16	6		25	48	6			42
Змістовий модуль 2. Філософська думка Стародавньої Греції V ст. до н. е.										
Тема 6. Натурфілософські погляди Емпедокла та Анаксагора	15	6	4		5	10	2			8
Тема 7. Античний атомізм	15	6	4		5	12	2			10
Тема 8. Філософські погляди софістів	13	6	2		5	10	2			8
Разом за змістовним модулем 2	43	18	10		15	32	6			26
Разом за 1 семестр	90	34	16		40	80	12			68
II семестр. Змістовий модуль 3. Класична грецька філософія										
Тема 9. Сократ і сократичні школи	20	6	4		10	16	2			14
Тема 10. Філософські погляди Платона	28	10	8		10	18	4			14
Тема 11. Філософія Арістотеля	30	10	10		10	18	4			14
Разом за змістовним модулем 3	78	26	22		30	52	10			42
Змістовий модуль 4. Елліністично-римська філософія										
Тема 12. Філософські погляди Епікура та епікуреїзм	16	6	2		8	22	2			20
Тема 13. Філософія стоїцизму	14	4	2		8	20	2			18
Тема 14. Філософія скептицизму	14	4	2		8	20	2			18
Тема 15. Філософські погляди представників еkleктицизму та неопіфагореїзму	14	4	2		8	22	4			18
Тема 16. Релігійно-філософська думка пізньої античності	14	4	2		8	24	4			20
Разом за змістовним модулем 4	72	22	10		40	108	14			94
Разом за 2 семестр	150	48	32		70	160	24			134
Усього годин	240	82	48		110	240	36			204

5. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль I. Поняття історії філософії та розвиток передфілософських уявлень

Тема 1. Історія філософії як наука та основні етапи її розвитку

Поняття та предмет історії філософії. Методи історико-філософського аналізу. Специфіка історико-філософського знання та його науковий статус. Головні методологічні засади і принципи історико-філософського дослідження: поняття історико-філософської проблеми; філософський текст як об'єкт наукової інтерпретації; принцип історизму; принцип об'єктивності дослідження. Періодизація історії світової філософії. Західна та Східна моделі філософії.

Тема 2. Становлення філософської думки в Стародавній Греції

Історичні умови формування філософії в Стародавній Греції. Міфологічні та передфілософські уявлення давніх греків як духовне джерело античної філософії. Елементи філософії у творах Гомера. Зародки філософської проблематики у творах Гесіода. Теологічні уявлення Гесіода. Орфізм та його міфічна концепція творення світу. Орфічний міф про Діоніса-Загрея. Філософські рефлексії орфіків і їх значення для подальшого розвитку філософії. Перші грецькі мудреці та їх роль у становленні духовної культури Стародавньої Греції.

Тема 3. Іонійська філософія

Поняття та історичні умови формування іонійської філософії. Філософські погляди представників мілетської школи. Філософські та наукові погляди Фалеса як засновника мілетської школи. Філософські погляди Анаксимандра. Філософські та наукові погляди Анаксимена. Геракліт Ефеський. Вчення Геракліта про вогонь як першооснову всього суцього. Вогонь – логос. Діалектика Геракліта. Вчення про протилежності. Вчення Геракліта про душу і людину. Проблема свідомості та пізнання в філософії Геракліта. Етико – соціальні погляди Геракліта.

Тема 4. Італійська філософія. Піфагор і Піфагорійський союз

Історичні умови формування італійської філософії. Загальні риси піфагореїзму. Піфагорійський союз. Періодизація піфагореїзму. Філософські погляди Піфагора.

Ранні піфагорійці (Алкмеон, Калліфон, Парменіск, Перкопс, Бронтін, Петрон). Життя і праці Філолая. Філософські уявлення Філолая. Середні піфагорійці (Еврит, Гікет, Екфант, Феодор, Менестор, Ксуф, Поліклет, Гіпподам). Життя і творчість Архіта. Наукові та філософські погляди Архіта. Пізні піфагорійці.

Тема 5. Італійська філософія. Елейська школа

Елейська школа. Ксенофан та його роль у становленні елейської філософії. Вчення Ксенофана про істинне знання та помилкове. Критика Ксенофаном буденних релігійних уявлень та зародки пантеїзму. Космогонія та космологія Ксенофана. Вчення Парменіда про буття та небуття, світ істинний та неістинний. Проблема пізнання в філософії Парменіда. Вчення Парменіда про

істинне та неістинне знання. Проблема чуттєвого та раціонального, емпіричного та теоретичного. Зенон Елейський та його апорії.

Змістовий модуль 2. Філософська думка Стародавньої Греції

V ст. до н. е.

Тема 6. Натурфілософські погляди Емпедокла та Анаксагора

Історичні умови формування філософської думки в Греції у 5 ст. до н. е. Вчення Емпедокла про першооснови всього суцього. Космогонія та космологія Емпедокла. Вчення про душу та проблеми теорії пізнання. Вчення Анаксагора про гомемерії. Принцип «все у всьому». Поняття терміну «Нус» як розумної першопричини руху та змін. Космогонія Анаксагора.

Тема 7. Античний атомізм

Історичні умови зародження класичної грецької філософії. Витоки та смисл античного атомізму. Левкіп. Філософія Демокріта. Вчення Демокріта про буття та небуття. Атоми та порожнеча, проблема руху та спокою. Детермінізм. Космогонія та космологія Демокріта. Вчення Демокріта про душу та пізнання. Розумне та темне пізнання. Людина і суспільство в філософії Демокріта. Вчення про походження людини та суспільства. Поняття людини. Мораль і релігія в філософії Демокріта.

Тема 8. Філософські погляди софістів

Історичні умови становлення філософії у другій половині V ст. до н. е. Риторика та філософія софістів. Старші та молодші софісти. Філософські погляди старших софістів (Протагор, Горгій, Гіппій, Продік, Антифонт). Філософія молодших софістів (Алкідам, Трасімакс, Критій, Каллікл).

II семестр

Змістовий модуль 3. Класична грецька філософія

Тема 9. Сократ і сократичні школи

Життя і смерть Сократа. Сократ як людина в “Апології Сократа” Платона. Філософія Сократа. Метод філософування. Етичні та естетичні погляди Сократа. Філософські погляди кініків (Антисфен, Діоген). Філософія кіренаїків (Арістіпп, Феодор). Філософія представників мегарської школи (Евклід, Евбулід, Стільпон).

Тема 10. Філософські погляди Платона

Життя та творчість Платона. Теоретичні та історичні джерела творчості Платона. Теорія ідей Платона. Етичний об'єктивний ідеалізм. Діалектика Платона як метод теоретичного мислення. Космологія Платона. Деміург, ідеї, матерія. Проблема виникнення живого і неживого. Вчення про душу та теорія пізнання Платона. Вчення про ерос та естетика Платона. Етичне вчення Платона. Соціальна утопія.

Тема 11. Філософія Аристотеля

Життя та творчість Аристотеля. Аристотель про предмет філософії та її місце в системі знання. Перша філософія. Критика ідей Платона. Вчення Аристотеля про чотири начала та причини суцього. Субстанції. Вчення Аристотеля про форми та матерію. Категорії. Вчення про Бога як

першопричини руху та зміни. Фізика Аристотеля. Класифікація форм руху. Космологія Аристотеля. Природничо – наукові погляди Аристотеля. Психологія Аристотеля та теорія пізнання. Етичні та соціально – політичні погляди Аристотеля. Логіка Аристотеля. Філософські погляди перипатетиків.

Змістовий модуль 4. Елліністично-римська філософія

Тема 12. Філософські погляди Епікура та епікуреїзм

Епоха елінізму. Економіка та культура епохи елінізму. Життя та творчість Епікура. Філософія Епікура. Каноніка (логіка) як вчення про критерій істини і правила (канони) пізнання. Фізика Епікура та основні принципи його натурфілософії. Вчення про атоми і порожнечу, простір і час. Проблема необхідності і випадковості. Етика Епікура. Дійсний смисл гедоністичної етики Епікура. Проблема свободи.

Тема 13. Філософія стоїцизму

Основні етапи розвитку стоїцизму. Філософія раннього стоїцизму. Логіка та теорія пізнання стоїків. Відчуття як основа пізнання. Фізика стоїків. Вчення про два начала. Вчення про Логос. Космогонія та космологія стоїків. Вчення про душу. Теологія. Етика стоїків. Вчення про вище благо як основний принцип етики. Вчення стоїків про місце людини в світі і суспільстві. Римський стоїцизм. Середня Стоя. Панецій і Посідоній. Натурфілософія та етика Сенеки. Епіктет. Марк Аврелій.

Тема 14. Філософія скептицизму

Поняття та історія античного скептицизму. Піррон як засновник грецького скептицизму. Етика Піррона. Аркесілай та його скептицизм. Вчення Карнеада про вірогідність суджень. Критика Карнеадом теології стоїків. Пізній пірронізм. Енесідем та його тропи. Агріппа. Секст Емпірик та його емпіричний метод.

Тема 15. Філософські погляди представників еkleктицизму та неопіфагореїзму

Поняття еkleктицизму. Вчення глави Четвертої Академії Філона із Ларріси. Антіох із Аскалона та його вчення. Філософські та суспільно–політичні погляди Ціцерона. Неопіфагореїзм Псевдо–Архіта.

Тема 16. Релігійно–філософська думка пізньої античності

Релігійно–філософські погляди Філона Олександрійського. Гностицизм як релігійно–філософська думка. Маніхейство. Олександрійсько–римська школа неоплатоніків. Плотін, Порфирій. Сірійська школа неоплатоніків. Філософія Ямвліха. Афінська школа неоплатоніків. Прокл.

ПЛАНІ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ ТА РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Тема 1. Становлення філософської думки в Стародавній Греції

1. Історичні умови формування філософії в Стародавній Греції. Міфологічні та передфілософські уявлення давніх греків як духовне джерело античної філософії.
2. Елементи філософії у творах Гомера.
3. Зародки філософської проблематики у творах Гесіода, його теологічні уявлення.
4. Орфізм та його міфічна концепція творення світу. Орфічний міф про Діоніса-Загрея. Філософські рефлексії орфіків та їх значення для подальшого розвитку філософії.
5. Перші грецькі мудреці та їх роль у становленні духовної культури Стародавньої Греції.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Асмус В.Ф. Античная философия. - М., 1976.
2. Басов Р.А. История греческой философии. От Фалеса до Аристотеля. - М., 2002.
3. Богомолов А.С. Античная философия. - М., 1985.
4. Брамбо Р. Философы Древней Греции. - М., 2002.
5. Вернан Ж.-П. Происхождение древнегреческой мысли. - М., 1988.
6. Виндельбанд В. История древней философии. - К., 1995.
7. Донских О.А., Кочергин А.Н. Античная философия. Мифология в зеркале рефлексии. - М., 1993.
8. Драч Г.В. Рождение античной философии и начало антропологической проблематики. – М., 2003.
9. Дюмон Ж.-П. Античная философия. – М., 2006.
10. Житомирский С.В. Античная астрономия и орфизм. – М., 2001.
11. Кессиди Ф.Х. От мифа к логосу. - М., 1972.
12. Кондзьолка В. В. Нариси історії античної філософії. – Львів, 1993.
13. Плутарх. Исида и Осирис. - К., 1996.
14. Рассел Б. История западной философии. – К., 1995.
15. Реале Дж., Антисери Д. Западная философия от истоков до наших дней. Том I. Античность. — СПб., 1997.
16. Хьюбнер К. Истина мифа. – М., 1996.
17. Чанышев А.Н. Курс лекций по древней философии. - М., 1981.
18. Чанышев А.Н. Философия древнего мира. – М., 1999.

Тема 2. Іонійська філософія

1. Поняття та історичні умови формування іонійської філософії.
2. Філософські погляди представників мілетської школи. Філософські та наукові погляди Фалеса як засновника мілетської школи.

3. Філософські та наукові погляди Анаксимандра й Анаксимена.
4. Вчення Геракліта про вогонь як першооснову всього суцього, вогонь як логос. Діалектика Геракліта. Вчення про протилежності.
5. Вчення Геракліта про душу і людину. Проблема свідомості та пізнання в філософії Геракліта. Етико–соціальні погляди Геракліта.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Асмус В.Ф. Античная философия. - М., 1976.
2. Басов Р.А. История греческой философии. От Фалеса до Аристотеля. - М., 2002.
3. Богомолов А.С. Античная философия. - М., 1985.
4. Брамбо Р. Философы Древней Греции. - М., 2002.
5. Вернан Ж.-П. Происхождение древнегреческой мысли. - М., 1988.
6. Виндельбанд В. История древней философии. - К., 1995.
7. Диоген Лаэртский. О жизни, учениях и изречениях знаменитых философов. - М., 1986.
8. Драч Г.В. Рождение античной философии и начало антропологической проблематики. – М., 2003.
9. Дюмон Ж.-П. Античная философия. – М.: 2006.
10. Кессиди Ф.Х. Философские и эстетические взгляды Гераклита Эфесского. - М., 1963.
11. Кондзьолка В. В. Нариси історії античної філософії. – Львів, 1993.
12. Материалисты Древней Греции. - М., 1955.
13. Михайлова Э.Н., Чанышев А.Н. Ионийская философия. - М., 1966.
14. Надточаев А.С. Философия и наука в эпоху античности. - М., 1990.
15. Рассел Б. История западной философии. – К., 1995.
16. Реале Дж., Антисери Д. Западная философия от истоков до наших дней. Том I. Античность. — СПб., 1997.
17. Тихолаз А.Г. Геракліт - К., 1995.
18. Хайдеггер М. Изречение Анаксимандра // Разговор на проселочной дороге. - М., 1991.
19. Чанышев А.Н. Курс лекций по древней философии. - М., 1981.
20. Чанышев А.Н. Философия древнего мира. – М., 1999.

Тема 3. Італійська філософія. Піфагор і Піфагорійський союз

1. Історичні умови формування італійської філософії. Загальні риси піфагореїзму. Піфагорійський союз. Періодизація піфагореїзму.
2. Філософські погляди Піфагора.
3. Ранні піфагорійці (Алкмеон, Калліфон, Парменіск, Перкопс, Бронтін, Петрон). Життя, праці та філософські погляди Філолая.
4. Середні піфагорійці (Еврит, Гікет, Екфант, Феодор, Менестор, Ксуф, Поліклет, Гіпподам).
5. Життя і творчість Архіта. Наукові та філософські погляди Архіта.
6. Філософські ідеї пізніх піфагорійців.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Асмус В.Ф. Античная философия. - М., 1976.
2. Басов Р.А. История греческой философии. От Фалеса до Аристотеля. - М., 2002.
3. Богомолов А.С. Античная философия. - М., 1985.
4. Брамбо Р. Философы Древней Греции. - М., 2002.
5. Виндельбанд В. История древней философии. - К., 1995.
6. Диоген Лаэртский. О жизни, учениях и изречениях знаменитых философов. - М., 1986.
7. Дюмон Ж.-П. Античная философия. – М.: 2006.
8. Жмудь Л.Я. Наука, философия и религия в раннем пифагореизме.- СПб, 1994.
9. Жмудь Л.Я. Пифагор и его школа. - Л., 1990.
10. Кондзьолка В. В. Нариси історії античної філософії. – Львів, 1993.
11. Рассел Б. Історія західної філософії. – К., 1995.
12. Реале Дж., Антисери Д. Западная философия от истоков до наших дней. Том I. Античность. — СПб., 1997.
13. Чанышев А.Н. Курс лекций по древней философии. - М., 1981.
14. Чанышев А.Н. Философия древнего мира. – М., 1999.

Тема 4. Італійська філософія. Елейська школа

1. Елейська школа. Ксенофан та його роль у становленні елейської філософії.
2. Вчення Ксенофана про істинне знання та помилкове. Критика Ксенофаном буденних релігійних уявлень та зародки пантеїзму. Космогонія та космологія Ксенофана.
3. Вчення Парменіда про буття та небуття, світ істинний та неістинний.
4. Проблема пізнання в філософії Парменіда. Вчення Парменіда про істинне та неістинне знання. Проблема чуттєвого та раціонального, емпіричного та теоретичного.
5. Зенон Елейський та його апорії.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Асмус В.Ф. Античная философия. - М., 1976.
2. Басов Р.А. История греческой философии. От Фалеса до Аристотеля. - М., 2002.
3. Богомолов А.С. Античная философия. - М., 1985.
4. Брамбо Р. Философы Древней Греции. - М., 2002.
5. Виндельбанд В. История древней философии. - К., 1995.
6. Васильева Т.Ф. Афинская школа философии. - М., 1985.
7. Данелиа С.И. Мироззрение Ксенофана Колофонского // Очерки из истории античной и Новой философии. - Тбилиси, 1986.
8. Диоген Лаэртский. О жизни, учениях и изречениях знаменитых философов. - М., 1986.
9. Дюмон Ж.-П. Античная философия. – М.: 2006.
10. Кондзьолка В. В. Нариси історії античної філософії. – Львів, 1993.

11. Рассел Б. Історія західної філософії. – К., 1995.
12. Реале Дж., Антисери Д. Западная философия от истоков до наших дней. Том I. Античность. — СПб., 1997.— 336 с.
13. Фрагменты ранних греческих философов. Часть 1.-М., 1980.
14. Чанышев А.Н. Курс лекций по древней философии. - М., 1981.
15. Чанышев А.Н. Философия древнего мира. – М., 1999.

Тема 5. Натурфілософські погляди Емпедокла та Анаксагора

1. Історичні умови формування філософської думки в Греції у 5 ст. до н. е.
2. Вчення Емпедокла про першооснови всього суцього. Космогонія та космологія Емпедокла. Вчення про душу та проблеми теорії пізнання.
3. Вчення Анаксагора про гомеомерії. Принцип «все у всьому». Поняття терміну «Нус» як розумної першопричини руху та змін. Космогонія Анаксагора.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Асмус В.Ф. Античная философия. - М., 1976.
2. Басов Р.А. История греческой философии. От Фалеса до Аристотеля. - М., 2002.
3. Богомолов А.С. Античная философия. - М., 1985.
4. Брамбо Р. Философы Древней Греции. - М., 2002.
5. Васильева Т.Ф. Афинская школа философии. - М., 1985.
6. Виндельбанд В. История древней философии. - К., 1995.
7. Диоген Лаэртский. О жизни, учениях и изречениях знаменитых философов. - М., 1986.
8. Дюмон Ж.-П. Античная философия. – М., 2006.
9. Кондзьолка В. В. Нариси історії античної філософії. – Львів, 1993.
10. Рассел Б. Історія західної філософії. – К., 1995.
11. Реале Дж., Антисери Д. Западная философия от истоков до наших дней. Том I. Античность. — СПб., 1997.— 336 с.
12. Рожанский И.Д. Анаксагор. У истоков античной науки. - М., 1971.
13. Семушкин А.В. Эмпедокл. - М., 1985.
14. Чанышев А.Н. Курс лекций по древней философии. - М., 1981.
15. Чанышев А.Н. Философия древнего мира. – М., 1999.
16. Якубанис Г. Эмпедокл: философ, врач и чародей // Гельдерлин Ф. Смерть Эмпедокла. - К., 1994.

Тема 6. Античний атомізм

1. Історичні умови зародження класичної грецької філософії. Витоки та смисл античного атомізму.
2. Філософські ідеї Левкіпа.
3. Філософія Демокріта. Вчення Демокріта про буття та небуття. Атоми та порожнеча, проблема руху та спокою. Детермінізм. Космогонія та космологія Демокріта.

4. Вчення Демокріта про душу та пізнання. Розумне та темне пізнання. Людина і суспільство в філософії Демокріта.
5. Вчення про походження людини та суспільства. Поняття людини. Мораль і релігія в філософії Демокріта.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Асмус В.Ф. Античная философия. - М., 1976.
2. Басов Р.А. История греческой философии. От Фалеса до Аристотеля. - М., 2002.
3. Богомолов А.С. Античная философия. - М., 1985.
4. Брамбо Р. Философы Древней Греции. - М., 2002.
5. Виндельбанд В. История древней философии. - К., 1995.
6. Виц Б.В. Демокрит. - М., 1979.
7. Горан В.П. Необходимость и случайность в философии Демокрита. - Новосибирск, 1984.
8. Диоген Лаэртский. О жизни, учениях и изречениях знаменитых философов. - М., 1986.
9. Дюмон Ж.-П. Античная философия. - М., 2006.
10. Кондзьолка В. В. Нариси історії античної філософії. - Львів, 1993.
11. Лурье С.Я. Демокрит. Тексты. Перевод. Исследования. - Л., 1979.
12. Маковельский А.О. Древнегреческие атомисты. - Баку, 1946.
13. Рассел Б. История западной философии. - К., 1995.
14. Реале Дж., Антисери Д. Западная философия от истоков до наших дней. Том I. Античность. — ТОО ТК «Петрополис», 1997.— 336 с.
15. Чанышев А.Н. Курс лекций по древней философии. - М., 1981.
16. Чанышев А.Н. Философия древнего мира. - М., 1999.

Тема. 7. Філософські погляди софістів

1. Історичні умови становлення філософії у другій половині V ст. до н. е.
2. Риторика та філософія софістів. Старші та молодші софісти.
3. Філософські погляди старших софістів (Протагор, Горгій, Гіппій, Продік, Антифонт).
4. Філософія молодших софістів (Алкідам, Трасімакс, Критій, Каллікл).

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Асмус В.Ф. Античная философия. - М., 1976.
2. Басов Р.А. История греческой философии. От Фалеса до Аристотеля. - М., 2002.
3. Богомолов А.С. Античная философия. - М., 1985.
4. Брамбо Р. Философы Древней Греции. - М., 2002.
5. Виндельбанд В. История древней философии. - К., 1995.
6. Диоген Лаэртский. О жизни, учениях и изречениях знаменитых философов. - М., 1986.
7. Дюмон Ж.-П. Античная философия. - М., 2006.
8. Кессиди Ф.Х. Сократ. - М., 1976.

9. Кондзьолка В. В. Нариси історії античної філософії. – Львів, 1993.
10. Надточаев А.С. Философия и наука в эпоху античности. - М., 1990.
11. Рассел Б. Історія західної філософії. – К., 1995.
12. Реале Дж., Антисери Д. Западная философия от истоков до наших дней. Том I. Античность. — ТОО ТК «Петрополис», 1997.— 336 с.
13. Чанышев А.Н. Курс лекций по древней философии. - М., 1981.
14. Чанышев А.Н. Философия древнего мира. – М., 1999.

Тема 8. Сократ і сократичні школи

1. Життя і смерть Сократа. Сократ як людина в «Апології Сократа» Платона. Філософія Сократа. Метод філософування.
2. Етичні та естетичні погляди Сократа.
3. Філософські погляди кініків (Антисфен, Діоген).
4. Філософія кіренаїків (Арістіпп, Феодор).
5. Філософія представників мегарської школи (Евклід, Евбулід, Стільпон).

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Антология кинизма. - М., 1984.
2. Асмус В.Ф. Античная философия. - М., 1976.
3. Басов Р.А. История греческой философии. От Фалеса до Аристотеля. - М., 2002.
4. Богомолов А.С. Античная философия. - М., 1985.
5. Брамбо Р. Философы Древней Греции. - М., 2002.
6. Васильева Т.Ф. Афинская школа философии. - М., 1985.
7. Виндельбанд В. История древней философии. - К., 1995.
8. Диоген Лаэртский. О жизни, учениях и изречениях знаменитых философов. - М., 1986.
9. Дюмон Ж.-П. Античная философия. – М., 2006.
10. Кессиди Ф.Х. Сократ. - М., 1976.
11. Кондзьолка В. В. Нариси історії античної філософії. – Львів, 1993.
12. Нахов И.М. Философия киников. - М., 1982.
13. Нерсесянц В.С. Сократ. - М., 1977.
14. Платон. Апология Сократа. Критон. Федон. // Диалоги.— К., 1995.
15. Рассел Б. Історія західної філософії. – К., 1995.
16. Реале Дж., Антисери Д. Западная философия от истоков до наших дней. Том I. Античность. — СПб., 1997.
17. Чанышев А.Н. Курс лекций по древней философии. - М., 1981.
18. Чанышев А.Н. Философия древнего мира. – М., 1999.

Тема 9. Філософські погляди Платона

1. Життя та творчість Платона. Теоретичні та історичні джерела творчості Платона.
2. Теорія ідей Платона. Етичний об'єктивний ідеалізм. Діалектика Платона як метод теоретичного мислення.

3. Космологія Платона. Деміург, ідеї, матерія. Проблема виникнення живого і неживого.
4. Вчення про душу та теорія пізнання Платона.
5. Вчення про ерос та естетика Платона. Етичне вчення Платона.
6. Соціальна утопія Платона.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Асмус В.Ф. Платон: эйдология, эстетика, учение об искусстве // Историко-философские этюды. - М., 1984. - С. 3-44.
2. Басов Р.А. История греческой философии. От Фалеса до Аристотеля. - М., 2002.
3. Богомолов А.С. Античная философия. - М., 1985.
4. Брамбо Р. Философы Древней Греции. - М., 2002.
5. Васильева Т.Ф. Афинская школа философии. - М., 1985.
6. Виндельбанд В. История древней философии. - К., 1995.
7. Виндельбанд В. Платон. - К., 1993.
8. Диоген Лаэртский. О жизни, учениях и изречениях знаменитых философов. - М., 1986.
9. Дюмон Ж.-П. Античная философия. - М., 2006.
10. Кондзьолка В. В. Нариси історії античної філософії. - Львів, 1993.
11. Лосев А.Ф. Критика платонизма у Аристотеля. // Миф. Число. Сущность. - М., 1994.
12. Платон. Апологія Сократа. Крітон. Федон. // Платон. Діалоги.— К., 1995.
13. Платон. Протагор // Діалоги.— К., 1995.
14. Платон. Федон // Діалоги.— К., 1995.
15. Платон. Гіппій Більший // Діалоги.— К., 1995.
16. Платон. Крітон // Платон. Діалоги.— К., 1995.
17. Платон. Менон // Платон. Соч.: В 3-х т. - М., 1970. - Т. 2. - С. 367-411.
18. Платон. Парменид // Платон. Соч.: В 3-х т. - М., 1970. - Т. 2. - С. 401-477.
19. Платон. Пир // Платон. Соч.: В 3-х т. - М., 1970. - Т. 2. - С. 95-155.
20. Платон. Софист // Платон. Соч.: В 3-х т. - М., 1970. - Т. 2. - С. 319-400.
21. Платон. Теэтет // Платон. Соч.: В 3-х т. - М., 1970. - Т. 2. - С. 233-317.
22. Платон. Тимей // Платон. Соч.: В 3-х т. - М., 1970. - Т. 2. - С. 455-541.
23. Платон. Федр // Платон. Діалоги.— К., 1995.— С. 293-339.
24. Платон. Государство // Соч.: В 3-х т. - М., 1971. - Т.3. - Ч.1. - С.89-453.
25. Рассел Б. История западной философии. - К., 1995.
26. Реале Дж., Антисери Д. Западная философия от истоков до наших дней. Том I. Античность. — СПб., 1997.
27. Соловьев В.С. Жизненная драма Платона // Соч.: В 2-х т. - М., 1990, - Т. 2. - С. 582-626.
28. Чанышев А.Н. Курс лекций по древней философии. - М., 1981.
29. Чанышев А.Н. Философия древнего мира. - М., 1999.
30. Шейнман-Топштейн С.Я. Платон и ведийская философия. - М., 1978.

Тема 10. Філософія Аристотеля

1. Життя та творчість Аристотеля. Аристотель про предмет філософії та її місце в системі знання. Перша філософія. Критика ідей Платона.
2. Вчення Аристотеля про чотири начала та причини суцього. Субстанції. Вчення Аристотеля про форми та матерію. Категорії.
3. Вчення про Бога як першопричини руху та зміни. Фізика Аристотеля. Класифікація форм руху. Космологія Аристотеля. Природничо–наукові погляди Аристотеля.
4. Психологія Аристотеля та теорія пізнання.
5. Етичні та соціально – політичні погляди Аристотеля. Логіка Аристотеля.
6. Філософські погляди перипатетиків.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Аристотель. Большая этика // Соч.: В 4-х т. - М., 1983. - Т.4. - С. 295-373.
2. Аристотель. Категории // Соч.: В 4-х т. - М., 1978. - Т.2. - С. 51-89.
3. Аристотель. Метафизика // Соч.: В 4-х т. - М., 1976. - Т.1. - С. 63-367.
4. Аристотель. О душе // Там же. - С. 369-446.
5. Аристотель. Политика // Соч.: В 4-х т. - М., 1983. - Т. 4. - С. 375-643.
6. Аристотель. Физика // Соч.: В 4-х т. - М., 1981. - Т. 3. - С. 59-377.
7. Аристотель. Поэтика. - К., 1967.
8. Басов Р.А. История греческой философии. От Фалеса до Аристотеля. - М., 2002.
9. Брамбо Р. Философы Древней Греции. - М., 2002.
10. Васильева Т.Ф. Афинская школа философии. - М., 1985.
11. Визгин В.П. Генезис и структура квалитативизма Аристотеля. - М., 1982.
12. Виндельбанд В. История древней философии. - К., 1995.
13. Джохадзе Д.В. Диалектика Аристотеля. - М., 1971.
14. Дюмон Ж.-П. Античная философия. – М., 2006.
15. Кондзьолка В. В. Нариси історії античної філософії. – Львів, 1993.
16. Лосев А.Ф. Критика платонизма у Аристотеля // Миф. Число. Сущность. - М., 1994.
17. Луканин Р.К. «Органон» Аристотеля. - М., 1984.
18. Рассел Б. Історія західної філософії. – К., 1995.
19. Реале Дж., Антисери Д. Западная философия от истоков до наших дней. Том I. Античность. — СПб., 1997.
20. Чанышев А.Н. Философия древнего мира. – М., 1999.

Тема 11. Філософські погляди Епікура та епікуреїзм

1. Епоха елінізму. Економіка та культура епохи елінізму.
2. Життя та творчість Епікура. Філософія Епікура. Каноніка (логіка) як вчення про критерій істини і правила (канони) пізнання.
3. Фізика Епікура та основні принципи його натурфілософії. Вчення про атоми і порожнечу, простір і час. Проблема необхідності і випадковості.
4. Етика Епікура. Дійсний смисл гедоністичної етики Епікура. Проблема свободи.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Асмус В.Ф. Античная философия. - М., 1976.
2. Богомолов А.С. Античная философия. - М., 1985.
3. Брамбо Р. Философы Древней Греции. - М., 2002.
4. Виндельбанд В. История древней философии. - К., 1995.
5. Гончарова Т. В. Эпикур. — М., 1988.
6. Диоген Лаэртский. О жизни, учениях и изречениях знаменитых философов. - М., 1986.
7. Дюмон Ж.-П. Античная философия. – М., 2006.
8. Кондзьолка В. В. Нариси історії античної філософії. – Львів, 1993.
9. Рассел Б. Історія західної філософії. – К., 1995.
10. Реале Дж., Антисери Д. Западная философия от истоков до наших дней. Том I. Античность. — СПб., 1997.
11. Чанышев А.Н. Курс лекций по древней философии. - М., 1981.
12. Чанышев А.Н. Философия древнего мира. – М., 1999.
13. Шакир-Заде А.С. Эпикур. — М., 1963.
14. Шахнович М. М. Парадоксы теологии Эпикура. — СПб., 2000.

Тема 12. Філософія стоїцизму

1. Основні етапи розвитку стоїцизму. Філософія раннього стоїцизму.
2. Логіка та теорія пізнання стоїків. Відчуття як основа пізнання.
3. Фізика стоїків. Вчення про два начала. Вчення про Логос. Космогонія та космологія стоїків.
4. Вчення про душу. Теологія. Етика стоїків. Вчення про вище благо як основний принцип етики.
5. Вчення стоїків про місце людини в світі і суспільстві.
6. Римський стоїцизм. Середня Стоя. Панецій і Посідоній.
7. Натурфілософія та етика Сенеки.
8. Філософські погляди Епиктета та Марка Аврелія.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Асмус В.Ф. Античная философия. - М., 1976.
2. Беседы Эпиктета. - М., 1997.
3. Бичко І. В. Свобода і доля: феномен Сенеки // Антропологічні читання. – К., 2000.
4. Брамбо Р. Философы Древней Греции. - М., 2002.
5. Виндельбанд В. История древней философии. - К., 1995.
6. Грималь П. Сенека, или Совесть империи. / Пер. с фр. — М., 2003.
7. Диоген Лаэртский. О жизни, учениях и изречениях знаменитых философов. - М., 1986.
8. Дюмон Ж.-П. Античная философия. – М., 2006.
9. Кондзьолка В. В. Нариси історії античної філософії. – Львів, 1993.
10. Рассел Б. Історія західної філософії. – К., 1995.
11. Реале Дж., Антисери Д. Западная философия от истоков до наших дней. Том I. Античность. — СПб., 1997.

12. Римские стоики: Сенека, Эпиктет, Марк Аврелий. - М., 1995.
13. Сенека. Моральні листи до Луцілія. – К., 1996.
14. Степанова А.С. Философия древней Стои. — СПб., 1995.
15. Титаренко И. Н. Философия Луция Аннея Сенеки и её связь с учением Ранней Стои. — Ростов-на-Дону, 2002.
16. Фонтен Ф. Марк Аврелий / Пер. Н. Зубкова. — М., 2005.
17. Чанышев А.Н. Курс лекций по древней философии. - М., 1981.
18. Чанышев А.Н. Философия древнего мира. – М., 1999.

Тема 13. Філософія скептицизму

1. Поняття та історія античного скептицизму.
2. Піррон як засновник грецького скептицизму. Етика Піррона.
3. Аркесілай та його скептицизм.
4. Вчення Карнеада про вірогідність суджень. Критика Карнеадом теології стоїків.
5. Пізній пірронізм. Енесідем та його тропи. Агріппа.
6. Секст Емпірик та його емпіричний метод.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Асмус В.Ф. Античная философия. - М., 1976.
3. Богомолов А.С. Античная философия. - М., 1985.
4. Брамбо Р. Философы Древней Греции. - М., 2002.
5. Виндельбанд В. История древней философии. - К., 1995.
6. Диоген Лаэртский. О жизни, учениях и изречениях знаменитых философов. - М., 1986.
7. Дюмон Ж.-П. Античная философия. – М., 2006.
8. Кондзьолка В. В. Нариси історії античної філософії. – Львів, 1993.
9. Рассел Б. История западной философии. – К., 1995.
10. Реале Дж., Антисери Д. Западная философия от истоков до наших дней. Том I. Античность. — СПб., 1997.
11. Рожанский И.Д. История естествознания в эпоху эллинизма и Римской империи. - М., 1988.
12. Секст Эмпирик. Три книги Пирроновых положений // Соч.: в 2-х т.- М., 1976. - Т.2. - С. 287-380.
13. Чанышев А.Н. Философия древнего мира. – М., 1999.

Тема 14. Філософські погляди представників еkleктизму та неопіфагореїзму

1. Поняття еkleктизму. Вчення глави Четвертої Академії Філона із Ларріси.
2. Антіох із Аскалона та його вчення.
3. Філософські та суспільно–політичні погляди Ціцерона.
4. Неопіфагореїзм Псевдо–Архіта.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Асмус В.Ф. Античная философия. - М., 1976.
2. Богомолов А.С. Античная философия. - М., 1985.
3. Брамбо Р. Философы Древней Греции. - М., 2002.
4. Виндельбанд В. История древней философии. - К., 1995.
5. Грималь П. Цицерон / Пер. с фр.: Г.С. Кнабе, Р.Б. Сашина. — М., 1991.
6. Звиревич В.Т. Цицерон - философ и историк философии. — Свердловск, 1988.
7. Дюмон Ж.-П. Античная философия. – М., 2006.
8. Кондзьолка В. В. Нариси історії античної філософії. – Львів, 1993.
9. Рассел Б. Історія західної філософії. – К., 1995.
10. Реале Дж., Антисери Д. Западная философия от истоков до наших дней. Том I. Античность. — СПб., 1997.
11. Утченко С.Л. Цицерон и его время. — М., 1986.
12. Цицерон. Философские трактаты. - М., 1986.
13. Чанышев А.Н. Курс лекций по древней философии. - М., 1981.
14. Чанышев А.Н. Философия древнего мира. – М., 1999.

Тема 15. Релігійно–філософська думка пізньої античності

1. Релігійно – філософські погляди Філона Олександрійського. Гностицизм як релігійно–філософська думка. Маніхейство.
2. Олександрійсько–римська школа неоплатоніків. Плотін, Порфирій.
3. Сірійська школа неоплатоніків.
4. Філософія Ямвліха.
5. Афінівська школа неоплатоніків. Прокл.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Адо П. Плотин или простота взгляда. - М., 1991.
2. Асмус В.Ф. Античная философия. - М., 1976.
3. Богомолов А.С. Античная философия. - М., 1985.
4. Брамбо Р. Философы Древней Греции. - М., 2002.
5. Виндельбанд В. История древней философии. - К., 1995.
6. Диоген Лаэртский. О жизни, учениях и изречениях знаменитых философов. - М., 1986.
7. Дюмон Ж.-П. Античная философия. – М., 2006.
8. Кондзьолка В. В. Нариси історії античної філософії. – Львів, 1993.
9. Плотин. Сочинения. - СПб., 1995.
10. Прокл. Первоосновы теологии// Лосев А.Ф. История античной эстетики. Высокая классика. - М., 1974. - С. 458-537.
11. Рассел Б. Історія західної філософії. – К., 1995.
12. Реале Дж., Антисери Д. Западная философия от истоков до наших дней. Том I. Античность. — СПб., 1997.
13. Чанышев А.Н. Курс лекций по древней философии. - М., 1981.
14. Чанышев А.Н. Философия древнего мира. – М., 1999.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ТА ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Самостійна робота є основним засобом засвоєння студентом навчального матеріалу в час, вільний від обов'язкових навчальних занять, без участі викладача. Зміст самостійної роботи з предмету «Антична філософія» визначається типовою навчальною програмою дисципліни та методичними рекомендаціями викладача.

Самостійна робота студентів над навчальним матеріалом програми курсу, що не виноситься на розгляд під час лекційних і практичних занять, має на меті сформуванню вміння самостійно працювати над рекомендованою літературою та відповідати на поставлені в аудиторіях питання.

До основних видів позааудиторної самостійної роботи студентів належить виконання таких видів робіт:

- 1) опрацювання першоджерел (філософських праць) античних філософів;
- 2) розробка електронних презентацій з обраної тематики;
- 3) підготовка есе та рефератів із заданих тем;
- 4) підготовка та написання курсової роботи.

Приступаючи до самостійної роботи студентам необхідно:

- перевірити здобутті знання шляхом самоконтролю, відповідаючи на поставлені питання;
- виокремити ключові проблеми навчального матеріалу, що виноситься на самостійну роботу та опрацювати їх.

У процесі самостійної роботи студенти мають оволодіти вміннями та навичками:

- організації самостійної навчальної діяльності;
- роботи з довідковою літературою;
- аналізу першоджерел (філософських праць).

Орієнтовний перелік тем для розробки презентацій та написання есе та рефератів:

1. Орфічний міф про Діоніса-Загрея.
2. Вчення Геракліта про вогонь як першооснову всього суцього
3. Піфагорійський союз.
4. Космогонія та космологія Ксенофана.
5. Вчення Парменіда про буття та небуття, світ істинний та неістинний.
6. Зенон Елейський та його апорії.
7. Поняття терміну «Нус» як розумної першопричини руху та змін в Анаксагора.
8. Людина і суспільство в філософії Демокріта.
9. Сократ як людина в «Апології Сократа» Платона.
10. Соціальна утопія Платона.

11. Категорії Аристотеля.
12. Філософські погляди перипатетиків.
13. Дійсний смисл гедоністичної етики Епікура.
14. Вчення стоїків про вище благо як основний принцип етики.
15. Етика Сенеки
16. Секст Емпірик та його емпіричний метод.
17. Поняття еклектизму.
18. Релігійно–філософські погляди Філона Олександрійського.
19. Філософське вчення Плотіна.
20. Філософські ідеї Прокла.

ТЕМАТИКА КУРСОВИХ РОБІТ

1. Культурно-історичні передумови виникнення філософії в античному світі.
2. Від міфу до логосу. Становлення старогрецької філософії.
3. Справедливість як поняття етики та політики в античній культурі.
4. Генезис, природа та розвиток античної філософії.
5. Морально-етичні рефлексії «Семи мудреців» і їх вплив на формування етико-філософських ідей в античному світі.
6. Антична філософія досократичного періода.
7. Уявлення про час і простір у філософії досократиків.
8. Онтологічна проблематика у досократівській філософії.
9. Грецька натурфілософія як перша історична форма філософії природи.
10. Проблема першопочатку (архе) у грецькій філософії.
11. Поняття «космос» у грецькій філософії.
12. Ідея міри та гармонії у філософії піфагорейців.
13. Формування та розвиток гносеологічних ідей у досократівській філософії.
14. Елейська концепція буття.
15. Вчення про безперервне та нескінченне у творчості Зенона.
16. Атомістична теорія матерії Демокріта і її вплив на подальший розвиток наукового пізнання.
17. Філософія софістів як культурологічний феномен античного світу.
18. Вчення про логос у творчості Піфагора.
19. Уявлення Піфагора про гармонію світу як гармонію чисел.
20. Діалектика Геракліта.
21. Софістика та зміщення осі філософського пошуку з космосу на людину.
22. «Сократичний поворот» у філософії.
23. Розвиток ідей Сократа в філософії Платона.
24. Діалектичний метод Сократа і його мета.
25. Проблема людини в сократичних школах.
26. Платон і антична Академія.
27. Особливості ідеалізму Платона.
28. Ідеальна держава Платона та її історичні форми (діалоги «Політик» та «Закони»).

29. Формування вчення про ідеї в діалогах Платона («Гіппій Великий» і «Протагор»).
30. Людина як мікрокосм у філософії Платона (діалоги «Федон» і «Федр»).
31. Соціально-політичні погляди Платона і Аристотеля: порівняльний аналіз.
32. Аристотелівська концепція «теоретичної» («першої») філософії у «Метафізиці».
33. Філософія природи Аристотеля і її головні наукові засади (трактат «Фізика»).
34. Розвиток проблеми людини в елліністичну епоху.
35. Поняття щастя в етичних вченнях епохи еллінізму.
36. Філософські погляди Епікура та епікуреїзм.
37. Етичне вчення стоїцизму.
38. Порівняльний аналіз ідей Платона і неоплатонізму.
39. Релігійно-філософська думка пізньої античності.
40. Концепції людини в античній філософії.

ПЕРЕЛІК ЗАВДАНЬ НА МОДУЛЬНІ КОНТРОЛЬНІ РОБОТИ

Методика модульного контролю знань студентів з навчальної дисципліни «Антична філософія» включає проведення чотирьох модульних контрольних робіт та підсумкових контролів у формі заліку та іспиту.

Модульна контрольна робота з навчальної дисципліни «Антична філософія» передбачає декілька варіантів завдань з переліку теоретичних питань та тестових завдань. Кожен варіант складається викладачем вибірково з нижченаведених переліків теоретичних та тестових завдань.

Перелік питань

1. Історичні умови формування філософії в Стародавній Греції.
2. Міфологічні та передфілософські уявлення давніх греків як духовне джерело античної філософії.
3. Елементи філософії у творах Гомера.
4. Зародки філософської проблематики у творах Гесіода, його теологічні уявлення.
5. Орфізм та його міфічна концепція творення світу. Орфічний міф про Діоніса-Загрея.
6. Філософські рефлексії орфіків та їх значення для подальшого розвитку філософії.
7. Перші грецькі мудреці та їх роль у становленні духовної культури Стародавньої Греції.
8. Поняття та історичні умови формування іонійської філософії.
9. Філософські погляди представників мілетської школи. Філософські та наукові погляди Фалеса як засновника мілетської школи.
10. Філософські та наукові погляди Анаксимандра й Анаксимена.

11. Вчення Геракліта про вогонь як першооснову всього суцього, вогонь як логос.
12. Діалектика Геракліта. Вчення про протилежності.
13. Вчення Геракліта про душу і людину. Проблема свідомості та пізнання в філософії Геракліта.
14. Етико–соціальні погляди Геракліта.
15. Історичні умови формування італійської філософії.
16. Загальні риси піфагореїзму та його періодизація. Піфагорійський союз.
17. Філософські погляди Піфагора.
18. Ранні піфагорійці (Алкмеон, Калліфон, Парменіск, Перкопс, Бронтін, Петрон).
19. Філософські погляди Філолая.
20. Середні піфагорійці (Еврит, Гікет, Екфант, Феодор, Менестор, Ксуф).
21. Наукові та філософські погляди Архіта.
22. Філософські ідеї пізніх піфагорійців.
23. Елейська школа. Ксенофан та його роль у становленні елейської філософії.
24. Вчення Ксенофана про істинне знання та помилкове. Критика Ксенофаном буденних релігійних уявлень та зародки пантеїзму.
25. Космогонія та космологія Ксенофана.
26. Вчення Парменіда про буття та небуття, світ істинний та неістинний.
27. Проблема пізнання в філософії Парменіда.
28. Зенон Елейський та його апорії.
29. Історичні умови формування філософської думки в Греції у 5 ст. до н. е.
30. Вчення Емпедокла про першооснови всього суцього. Космогонія та космологія Емпедокла.
31. Вчення Емпедокла про душу та проблеми теорії пізнання.
32. Вчення Анаксагора про гомемерії. Принцип «все у всьому».
33. Поняття терміну «Нус» як розумної першопричини руху та змін. Космогонія Анаксагора.
34. Історичні умови зародження класичної грецької філософії. Витоки та смисл античного атомізму.
35. Філософські ідеї Левкіпа.
36. Філософія Демокріта. Вчення Демокріта про буття та небуття. Атоми та порожнеча, проблема руху та спокою. Детермінізм.
37. Космогонія та космологія Демокріта.
38. Вчення Демокріта про душу та пізнання. Розумне та темне пізнання.
39. Вчення Демокріта про походження людини та суспільства. Поняття людини. Мораль і релігія в філософії Демокріта.
40. Риторика та філософія софістів. Старші та молодші софісти.
41. Філософські погляди старших софістів (Протагор, Горгій, Гіппій, Продік, Антифонт).
42. Філософія молодших софістів (Алкідам, Трасімакс, Критій, Каллікл).
43. Філософія Сократа. Сократ як людина в «Апології Сократа» Платона. Метод філософування Сократа.

44. Етичні та естетичні погляди Сократа.
45. Філософські погляди кініків (Антисфен, Діоген).
46. Філософія кіренаїків (Арістіпп, Феодор).
47. Філософія представників мегарської школи (Евклід, Евбулід, Стільпон).
48. Теоретичні та історичні джерела творчості Платона.
49. Теорія ідей Платона. Етичний об'єктивний ідеалізм.
50. Діалектика Платона як метод теоретичного мислення.
51. Космологія Платона. Деміург, ідеї, матерія. Проблема виникнення живого і неживого.
52. Вчення про душу та теорія пізнання Платона.
53. Вчення про ерос та естетика Платона.
54. Етичне вчення Платона.
55. Соціальна утопія Платона.
56. Аристотель про предмет філософії та її місце в системі знання. Перша філософія.
57. Критика ідей Платона Аристотелем.
58. Вчення Аристотеля про чотири начала та причини суцього. Субстанції.
59. Вчення Аристотеля про форми та матерію. Категорії Аристотеля.
60. Вчення Аристотеля про Бога як першопричини руху та зміни.
61. Фізика Аристотеля. Класифікація форм руху.
62. Космологія Аристотеля. Природничо–наукові погляди Аристотеля.
63. Психологія Аристотеля та теорія пізнання.
64. Етичні та соціально–політичні погляди Аристотеля.
65. Логіка Аристотеля.
66. Філософські погляди перипатетиків.
67. Епоха елінізму. Економіка та культура епохи елінізму.
68. Філософія Епікура. Каноніка (логіка) як вчення про критерій істини і правила (канони) пізнання.
69. Фізика Епікура та основні принципи його натурфілософії.
70. Етика Епікура. Дійсний смисл гедоністичної етики Епікура. Проблема свободи.
71. Основні етапи розвитку стоїцизму. Філософія раннього стоїцизму.
72. Логіка та теорія пізнання стоїків. Відчуття як основа пізнання.
73. Фізика стоїків. Вчення про два начала. Вчення про Логос. Космогонія та космологія стоїків.
74. Вчення стоїків про душу. Теологія стоїків.
75. Етика стоїків. Вчення про вище благо як основний принцип етики.
76. Римський стоїцизм. Середня Стоя. Філософські ідеї Панеція і Посідонія.
77. Натурфілософія та етика Сенеки.
78. Філософські погляди Епіктета
79. Філософські ідеї Марка Аврелія.
80. Піррон як засновник грецького скептицизму. Етика Піррона.
81. Аркесілай та його скептицизм.
82. Вчення Карнеада про вірогідність суджень. Критика Карнеадом теології стоїків.

83. Пізній пірронізм. Енесідем та його тропи. Агріппа.
84. Секст Емпірик та його емпіричний метод.
85. Поняття еkleктизму. Вчення глави Четвертої Академії Філона із Ларріси.
86. Антіох із Аскалона та його вчення.
87. Філософські та суспільно–політичні погляди Ціцерона.
88. Неопіфагореїзм Псевдо–Архіта.
89. Релігійно–філософські погляди Філона Олександрійського.
90. Гностицизм як релігійно–філософська думка. Маніхейство.
91. Олександрійсько–римська школа неоплатоніків.
92. Філософське вчення Плотіна.
93. Філософські погляди Порфірія.
94. Сірійська школа неоплатоніків.
95. Філософія Ямвліха.
96. Афінська школа неоплатоніків.
97. Філософські погляди Прокла.

ТЕСТОВІ КОНТРОЛЬНІ ЗАВДАННЯ

1. Термін «антична філософія» об'єднує в собі філософію:

- а) давніх греків і давніх римлян;
- б) давніх слов'ян і візантійців;
- в) індусів та іудеїв;
- г) арабів та азіатів.

2. Становлення філософії Стародавньої Греції відбулося в:

- а) VI-V ст. до н.е.;
- б) IV-VIII ст. н.е.;
- в) V-I ст. н.е.;
- г) I-II тис. н.е.

3. Розвитку філософії в Давній Греції сприяло:

- а) зміцнення позицій промислово-торговельної частини населення (порівняно з аристократично-землевласницькою);
- б) зв'язок з виробництвом, розвиток якого зумовлений застосуванням заліза;
- в) розвиток товарно-грошових відносин;
- г) зростання культури (у т.ч. розвиток знання про природу, суспільство, людину);
- д) соціальне протистояння і перехід від авторитарних аристократичних форм державного управління до тиранічних;
- е) перехід від тиранічних до демократичних форм державного управління;
- ж) менталітет греків.

4. Античний матеріалізм на початковому етапі розвитку називається «стихійним» в зв'язку з тим, що:

- а) матерія як субстанція ототожнювалася філософами з тією чи іншою стихією (вода, повітря, вогонь, земля і т.п.);
- б) філософи відрізнялися наївністю при розв'язанні важливих питань щодо світі і місця людини в ньому;
- в) у Давній Греції був низький рівень розвитку знань про природу, суспільство і людину.

5. Першим філософом Заходу називають:

- а) Фалеса;
- б) Піфагора;
- в) Сократа;
- г) Протагора;
- д) Платона.

6. Вперше про Фалеса як філософа згадує:

- а) Платон;
- б) Аристотель;
- в) Парменід;
- г) Геракліт;
- д) Демокріт.

7. Хто вважав першоосновою всього суцього воду?

- а) Фалес;
- б) Сократ;
- в) Платон;
- г) Парменід.

8. Одним із перших, хто, зайнявшись філософією, вважав началом усіх речей конкретно-чуттєве, безпосередньо дане, був:

- а) Геракліт;
- б) Піфагор;
- в) Фалес;
- г) Анаксимен;
- д) Анаксимандр.

9. Натурфілософський період античної філософії представлений філософами:

- а) Фалес, Анаксимандр, Анаксимен;
- б) Геракліт, Ксенафант і Парменід;
- в) Піфагор, Емпедокл;
- г) Демокріт і Левкіпп, Анаксагор;
- д) Сократ, Платон, Аристотель.

10. Іонійські філософи ввійшли в історію під назвою:

- а) досократики;
- в) перші науковці;
- в) фізики, або фісіологи;
- г) натурфілософи.

11. Іонійські філософи сприймали як живе, саморухоме ціле:

- а) світ, природу, космос;
- б) світ, людину, космос;
- в) природу, людину, Бога;
- г) світ, людину;
- д) суспільство, людину, природу.

12. Основна опозиція натурфілософського періоду античної філософії – це протистояння:

- а) хаосу і космосу;
- б) батьків і дітей;
- в) учителів і учнів;
- г) вчення Геракліта Ефеського і філософів елейської школи Парменіда і Зенона;
- д) вчення софістів і філософії Сократа.

13. Головне питання першого періоду античної філософії:

- а) звідки все?
- б) з чого все складається?
- в) що первинне: світ чи людина?
- г) що робити?
- д) як стати щасливим?

14. Першоосновою всього вважав вогонь:

- а) Геракліт;
- б) Фалес;
- в) Сократ;
- г) Анаксимен;
- д) Платон.

15. Філософ, який прийшов до думки про універсальність змін у світі, про боротьбу протилежностей як джерело всього суцього, про сховану гармонію світу як внутрішню тотожність протилежностей:

- а) Фалес;
- б) Геракліт;
- в) Анаксимандр;
- г) Анаксагор;
- д) Емпедокл.

16. Логос - це внутрішня структура вогню, його міра, хто його пізнає, той навчиться розкривати в множинності єдине, вважає:

- а) Сократ;
- б) Аристотель;
- в) Плотін;
- г) Геракліт;
- д) Демокріт.

17. Чуттєво-конкретне буття, за Гераклітом, – це:

- а) гра вогню з самим собою;
- б) ілюзія;
- в) вічна сутність;
- г) копії ідей.

18. Геракліт вважає, що пізнати Логос можна тільки:

- а) розумом;
- б) органами чуття;
- в) нічим не можна пізнати;
- г) за допомогою Божої Благодаті;
- д) спогляданням.

19. Піфагор стверджував, що:

- а) світ – це гармонія чисел;
- б) все у світі складається з атомів;
- в) першоосновою всього є вогонь;
- г) руху не існує.

20. Засновником елейської школи є:

- а) Парменід;
- б) Зенон;
- в) Емпедокл;
- г) Антисфен.

21. Парменід учив, що існує тільки:

- а) буття;
- б) людина;
- в) Бог;
- г) природа;
- д) порожнеча.

22. Філософ, який вперше ввів поняття «буття»:

- а) Зенон;
- б) Гіппій Більший;
- в) Платон;
- г) Аристотель;
- д) Парменід.

23. Парменід вважав, що буття є:

- а) нерухоме, вічне;
- б) нерухоме, вічне, досконале, єдине;
- в) тотожне людині;
- г) мінливе, множинне;
- д) вічне.

24. Філософ, який проголошував основними характеристиками буття нерухомість, незмінність, відсутність генезису:

- а) Зенон;
- б) Анаксимен;
- в) Фалес;
- г) Геракліт;
- д) Сократ.

25. Учень Парменіда, автор апорій «Дихотомія», «Ахіл», «Стріла, що летить»:

- а) Зенон;
- б) Ксенофант;
- в) Платон;
- г) Піфагор;
- д) Левкіпп.

26. Мілетська школа давала відповідь про основу суцього в душі:

- а) матеріалізму;
- б) ідеалізму;
- в) суб'єктивного ідеалізму;
- г) об'єктивного ідеалізму;
- д) емпіризму.

27. Родоначальником матеріалізму вважають:

- а) Демокріта;
- в) Платона;
- б) Геракліта;
- г) Сократа.

28. Філософські школи Давньої Греції, які одні із перших намагалися вирішити питання про ідеальну форму існуючого:

- а) мілетська;
- б) ефеська;
- в) елейська;
- г) піфагорійська;
- д) гедоністична.

29. Хто представляє життя природи як циклічний процес, в якому періодично перемагають Любов чи Ворожнеча:

- а) Емпедокл;
- б) Анаксагор;
- в) Сократ;
- г) Зенон.

30. Філософи, які зробили спробу створити систему, що пояснить світ і вирішить основні проблеми філософії досократівського періоду:

- а) матеріалісти;
- б) атомісти;
- в) гностики;
- г) ідеалісти;
- д) елеати.

31. Поняття, що у перекладі з грецької означає «те, що не ділиться»:

- а) атом;
- б) гомеомерія;
- в) ідея;
- г) монада.

32. В якості першопочатку всього суцього атомісти вводять поняття:

- а) атом;
- б) дхарма;
- в) атом і пустота;
- г) буття і небуття;
- д) ідея і матерія.

33. Філософська рефлексія античності зміщується на проблему людини завдяки діяльності таких філософів, як:

- а) софісти і Сократ;
- б) кінікі і кіренаїки;
- в) академіки і неоплатоніки;
- г) перипатетики і академіки;
- д) ідеалісти і матеріалісти.

34. Автор вислову: «Людина є міра всіх речей, існуючих, що вони існують, і неіснуючих, що вони не існують»:

- а) Протагор;
- б) Горгій;
- в) Гіппій;
- г) Продік;
- д) Сократ.

35. Все в світі, навіть істина і знання, відносні і умовні, вважає:

- а) релятивізм;
- б) ревелюціонізм;
- в) гілозоїзм;
- г) майєвтика;
- д) діалектика.

36. Філософ, який розглядав людське самопізнання як джерело будь-якого істинного знання і філософії:

- а) Протагор;
- б) Сократ;
- в) Платон;
- г) Аристотель.

37. Діалектика Сократа включає в себе:

- а) діалог, іронія, майєвтика;
- б) диспут, аргументація;
- в) індукція і визначення;
- г) мовчання і недіяння;
- д) любов і дружба.

38. Філософ, який говорив, що «Знає те, що нічого не знає»:

- а) Горгій;
- б) Сократ;
- в) Епікур;
- г) Протагор;
- д) Евклід.

39. Групи філософів, що посилалися на Сократа як на свого вчителя:

- а) сократичні школи;
- б) софісти;
- в) перипатетики;
- г) академіки;
- д) кініки.

40. Справжене благо людини - його внутрішня свобода, утримання від насолод і нечутливість до страждання - вважали:

- а) кініки;
- б) мегарики;
- в) софісти;
- г) кіренаїки;
- д) атомісти.

41. Філософія Платона й Аристотеля – це:

- а) напрям ранньогрецької філософії;
- б) кінець античної філософії;

- в) продовження філософії софістів;
- г) завершення класичного періоду античної філософії.

42. Філософія Платона – це:

- а) об'єктивний ідеалізм;
- в) суб'єктивний ідеалізм;
- б) скептицизм;
- г) матеріалізм.

43. Філософська школа IV ст. до н.е. – IV ст. н. е., головними представниками якої були Епікур і Тім Лукрецій Кар:

- а) перипатетики;
- б) неоплатонізм;
- в) атомізм;
- г) епікуреїзм;
- д) гедонізм.

44. Автор вислову: «Не бійся смерті, поки ти є її не існує, коли вона прийде, тебе вже не буде»:

- а) Епікур;
- б) Піфія;
- в) Сократ;
- г) Геракліт;
- д) Емпедокл.

45. У центрі філософського вчення Епікура знаходиться:

- а) ідеал мудреця;
- б) буття;
- в) ідеальна держава;
- г) абсолютна ідея.

46. Епікур вважав, що ознаками-умовами щастя є:

- а) гармонія, атараксія, дружба;
- б) гроші, посада, машина;
- в) книги, вчене звання, науковий ступінь;
- г) батьки, діти, родина;
- д) одностудії, дружина (чоловік), діти.

47. Філософія стоїцизму стверджує:

- а) відсутність смислу у всього суцього;
- в) безмежність людського пізнання;
- б) необхідність підкорятися долі;
- г) існування світу чистих сутностей.

48. Стоїки вчили, що душу космосу, як живої істоти, складає вогневий ефір, рушійна сила речовини, яка розлита по всім органам і зв'язує світ в єдине ціле, тобто:

- а) пневма;
- б) Логос;
- в) дао;
- г) вітальна сила.

49. Жити треба заради і в ім'я цілого, наполягали:

- а) софісти;
- б) стоїки;
- в) кініки;
- г) гностики;
- д) неоплатоніки.

50. Відмінна риса людини, згідно із стоїками, полягає в умінні осмислювати існуюче за допомогою слова, розглядається як щось безтілесне, нематеріальний сенс кожної речі, і називається:

- а) лектон;
- б) атом;
- в) душа;
- г) дух;
- д) розум.

51. Філософський напрям епохи еллінізму (кін. IV ст. до н.е. – III ст. н.е.), відомими представниками якого були Піррон, Карнеад, Секст Емпірик:

- а) евдемонізм;
- б) скептицизм;
- в) цинізм;
- г) матеріалізм;
- д) ідеалізм.

52. Останній самобутній філософський напрям античності, який систематизував платонівські ідеї, доповнивши їх ідеями стоїцизму, аристотелізму, неопіфагорізму, засновником якого був Плотін:

- а) неопіфагорізм;
- б) неоплатонізм;
- в) гедонізм;
- г) неософістика;
- д) стоїцизм.

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Історичні умови формування філософії в Стародавній Греції.
2. Міфологічні та передфілософські уявлення давніх греків як духовне джерело античної філософії. Елементи філософії у творах Гомера.
3. Зародки філософської проблематики у творах Гесіода, його теологічні уявлення.
4. Орфізм та його міфічна концепція творення світу. Орфічний міф про Діоніса-Загрея.
5. Філософські рефлексії орфіків та їх значення для подальшого розвитку філософії.
6. Перші грецькі мудреці та їх роль у становленні духовної культури Стародавньої Греції.
7. Поняття та історичні умови формування іонійської філософії.
8. Філософські погляди представників мілетської школи. Філософські та наукові погляди Фалеса як засновника мілетської школи.
9. Філософські та наукові погляди Анаксимандра й Анаксимена.
10. Вчення Геракліта про вогонь як першооснову всього суцього, вогонь як логос.
11. Діалектика Геракліта. Вчення про протилежності.
12. Вчення Геракліта про душу і людину. Проблема свідомості та пізнання в філософії Геракліта.
13. Етико–соціальні погляди Геракліта.
14. Загальні риси піфагорейзму та його періодизація. Піфагорійський союз.
15. Філософські погляди Піфагора.
16. Ранні піфагорійці (Алкмеон, Калліфон, Парменіск, Перкопс, Бронтін, Петрон).
17. Філософські погляди Філолая.
18. Середні піфагорійці (Еврит, Гікет, Екфант, Феодор, Менестор, Ксуф).
19. Наукові та філософські погляди Архіта.
20. Філософські ідеї пізніх піфагорійців.
21. Елейська школа. Ксенофан та його роль у становленні елейської філософії.
22. Вчення Парменіда про буття та небуття, світ істинний та неістинний.
23. Проблема пізнання в філософії Парменіда.
24. Зенон Елейський та його апорії.
25. Вчення Емпедокла про першооснови всього суцього. Космогонія та космологія Емпедокла.
26. Вчення Емпедокла про душу та проблеми теорії пізнання.
27. Вчення Анаксагора про гомемерії. Принцип «все у всьому».
28. Поняття терміну «Нус» як розумної першопричини руху та змін. Космогонія Анаксагора.

29. Історичні умови зародження класичної грецької філософії. Витоки та смисл античного атомізму.
30. Філософські ідеї Левкіпа.
31. Філософія Демокріта. Вчення Демокріта про буття та небуття. Атоми та порожнеча, проблема руху та спокою. Детермінізм.
32. Космогонія та космологія Демокріта.
33. Вчення Демокріта про душу та пізнання. Розумне та темне пізнання.
34. Вчення Демокріта про походження людини та суспільства. Поняття людини. Мораль і релігія в філософії Демокріта.
35. Риторика та філософія софістів. Старші та молодші софісти.
36. Філософія Сократа. Сократ як людина в «Апології Сократа» Платона. Метод філософування Сократа.
37. Етичні та естетичні погляди Сократа.
38. Філософські погляди кініків (Антисфен, Діоген).
39. Філософія кіренаїків (Арістіпп, Феодор).
40. Філософія представників мегарської школи (Евклід, Евбулід, Стільпон).
41. Теоретичні та історичні джерела творчості Платона.
42. Теорія ідей Платона. Етичний об'єктивний ідеалізм.
43. Діалектика Платона як метод теоретичного мислення.
44. Космологія Платона. Деміург, ідеї, матерія. Проблема виникнення живого і неживого.
45. Вчення про душу та теорія пізнання Платона.
46. Вчення про ерос та естетика Платона.
47. Етичне вчення Платона.
48. Соціальна утопія Платона.
49. Аристотель про предмет філософії та її місце в системі знання. Перша філософія.
50. Критика ідей Платона Аристотелем.
51. Вчення Аристотеля про чотири начала та причини суцього. Субстанції.
52. Вчення Аристотеля про форми та матерію. Категорії Аристотеля.
53. Вчення Аристотеля про Бога як першопричини руху та зміни.
54. Фізика Аристотеля. Класифікація форм руху.
55. Космологія Аристотеля. Природничо–наукові погляди Аристотеля.
56. Психологія Аристотеля та теорія пізнання.
57. Етичні та соціально–політичні погляди Аристотеля.
58. Логіка Аристотеля.
59. Філософські погляди перипатетиків.
60. Епоха елінізму. Економіка та культура епохи елінізму.
61. Філософія Епікура. Каноніка (логіка) як вчення про критерій істини і правила (канони) пізнання.
62. Фізика Епікура та основні принципи його натурфілософії.
63. Етика Епікура. Дійсний смисл гедоністичної етики Епікура. Проблема свободи.
64. Основні етапи розвитку стоїцизму. Філософія раннього стоїцизму.
65. Логіка та теорія пізнання стоїків. Відчуття як основа пізнання.

66. Фізика стоїків. Вчення про два начала. Вчення про Логос. Космогонія та космологія стоїків.
67. Вчення стоїків про душу. Теологія стоїків.
68. Етика стоїків. Вчення про вище благо як основний принцип етики.
69. Римський стоїцизм. Середня Стоя. Філософські ідеї Панеція і Посідонія.
70. Натурфілософія та етика Сенеки.
71. Філософські погляди Епіктета
72. Філософські ідеї Марка Аврелія.
73. Піррон як засновник грецького скептицизму. Етика Піррона.
74. Аркесілай та його скептицизм.
75. Вчення Карнеада про вірогідність суджень. Критика Карнеадом теології стоїків.
76. Пізній пірронізм. Енесідем та його тропи. Агріппа.
77. Секст Емпірик та його емпіричний метод.
78. Поняття еkleктизму. Вчення глави Четвертої Академії Філона із Ларріси.
79. Антіох із Аскалона та його вчення.
80. Філософські та суспільно–політичні погляди Цицерона.
81. Неопіфагореїзм Псевдо–Архіта.
82. Релігійно–філософські погляди Філона Олександрійського.
83. Гностицизм як релігійно–філософська думка. Маніхейство.
84. Олександрійсько–римська школа неоплатоніків.
85. Філософське вчення Плотіна.
86. Філософські погляди Порфірія.
87. Сірійська школа неоплатоніків.
88. Філософія Ямвліха.
89. Афінська школа неоплатоніків.
90. Філософські погляди Прокла.

МЕТОДИ НАВЧАННЯ ТА ОЦІНЮВАННЯ

Оцінювання знань студентів здійснюється відповідно до положень «Про організацію освітнього процесу в Державному вищому навчальному закладі «Ужгородський національний університет»» (п.5.2, 5.3), «Про порядок та методіку проведення семестрових (курсівих) екзаменів і заліків в Ужгородському національному університеті» затверджених наказом ректора ДВНЗ «УжНУ» №698/01-17 від 08.05.2015 р. та «Про оцінювання навчальних досягнень студентів ДВНЗ «УжНУ» за кредитно-модульною системою» затвердженого наказом ректора ДВНЗ «УжНУ» № 503/01-17 від 03.03.2015 р. (п.2.2.).

Перевірка рівня навчальних досягнень студентів з дисципліни «Антична філософія» здійснюється на основі результатів модульних та підсумкового (іспит) контролів.

Для оцінювання знань студентів будуть використані наступні групи методів контролю:

Методи усного контролю (відповідь студента на окреме питання теми у індивідуальній та фронтальній формах та на екзамену; бесіда під час роз'яснення проблемного питання; захист презентації або реферату чи есе).

Письмовий контроль (виконання тестових завдань та індивідуальної роботи; поточна контрольна робота, модульна контрольна робота).

Окрему групу контролю займає написання курсових робіт з дисципліни, що має на меті глибше знайомство студентів з основними ідеями античних філософів.

Модульний контроль складається з поточного контролю та модульного контрольного оцінювання. Упродовж кожного семестру проводяться два модульні контролю, обов'язкові для всіх студентів. Модульний контроль у 1 семестрі (МК) № 1 включає навчальний матеріал змістового модуля 1 (теми 1-5), а МК № 2 відповідно змістового модуля № 2 (теми 6-8). Модульний контроль у 2 семестрі № 1 включає навчальний матеріал змістового модуля 3 (теми 9-11), а МК № 2 відповідно змістового модуля № 4 (теми 12-16).

Поточний контроль знань здійснюється за складовими: перевірка знань студента на практичних заняттях і контроль за виконанням індивідуальних завдань та самостійної роботи. Оцінюються:

Формами та засобами контролю є:

- письмова контрольна робота (відповіді на питання лекційного курсу, вирішення завдань, вправ тощо);
- тестування знань студентів із певного модуля лекційного курсу;
- усне опитування;
- виступ на семінарських заняттях (із рефератом, доповіддю, у дискусії тощо);
- написання есе;
- аналіз першоджерел (філософських текстів);
- захист індивідуального завдання;
- виконання домашнього завдання;
- модульний контроль;
- залік;
- іспит.

Максимальна оцінка поточного контролю становить 50 балів.

Модульне контрольне оцінювання (МКО) проводиться в письмовій формі, у термін визначений розкладом. Завдання для МКО включає два теоретичні питання (кожне оцінюється max 15 балів) і 20 тестів (max 20 балів). Максимальна кількість балів за МКО – 50.

Сумарна кількість балів модульного контролю визначається як середнє арифметичне балів за два модулі і складає максимум 100.

Підсумковий контроль (іспит) проводиться у відповідності до розкладу заліково-екзаменаційної сесії, в усній формі.

Підсумковий контроль проводиться за навчальним матеріалом, визначеним цією робочою навчальною програмою у повному обсязі.

Максимальна оцінка з підсумкового (семестрового) контролю становить 100 балів.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Рекомендована література

Базова

1. Антологія кинизма. - М., 1984.
2. Антологія мирової філософії: В 4-х т. - М., 1969. - Т.1 - Ч.1.
3. Аристотель и античная литература. - М., 1978.
4. Аристотель. Большая этика // Соч.: В 4-х т. - М., 1983. - Т. 4. - С. 295-373.
5. Аристотель. Категории // Соч.: В 4-х т. - М., 1978. - Т. 2. - С. 51-89.
6. Аристотель. Метафизика // Соч.: В 4-х т. - М., 1976. - Т.1. - С. 63-367.
7. Аристотель. О душе // Соч.: В 4-х т. - М., 1976. - Т.1. - С. 369-446.
8. Аристотель. Политика // Соч.: В 4-х т. - М., 1983. - Т. 4. - С. 375-643.
9. Аристотель. Физика // Соч.: В 4-х т. - М., 1981. - Т. 3. - С. 59-377.
10. Аристотель. Поетика. - К., 1967. - 134 с.
11. Асмус В.Ф. Античная философия. - М., 1976.
12. Асмус В.Ф. Платон: эйдология, эстетика, учение об искусстве // Историко-философские этюды. - М., 1984. - С. 3-44.
13. Басов Р.А. История греческой философии. От Фалеса до Аристотеля. - М., 2002.
14. Брамбо Р. Философы Древней Греции. - М., 2002.
15. Виндельбанд В. История древней философии. - К., 1995.
16. Виндельбанд В. Платон. - К., 1993.
17. Виц Б.В. Демокрит. - М., 1979.

18. Диоген Лаэртский. О жизни, учениях и изречениях знаменитых философов. - М., 1986.
19. Жмудь Л.Я. Наука, философия и религия в раннем пифагореизме. - СПб, 1994.
20. Жмудь Л.Я. Пифагор и его школа. - Л., 1990.
21. Зубов В.П. Аристотель. - М., 1963.
22. Кессиди Ф.Х. Сократ. - М., 1976.
23. Кессиди Ф.Х. Философские и эстетические взгляды Гераклита Эфесского. - М., 1963.
24. Ксенофонт Афинский. Сократические сочинения. - М., Л., 1985.
25. Лосев А.Ф. Критика платонизма у Аристотеля. // Миф. Число. Сущность. - М., 1994.
26. Лурье С.Я. Демокрит. Тексты. Перевод. Исследования. - Л., 1979.
27. Надточаев А.С. Философия и наука в эпоху античности. - М., 1990.
28. Платон. Апология Сократа. Критон. Федон. // Платон. Диалоги.— К., 1995.
29. Платон. Протагор // Платон. Диалоги. — К., 1995.
30. Платон. Федон // Платон. Диалоги. — К., 1995.
31. Платон. Гиппий Більший // Платон. Диалоги. — К., 1995.
32. Платон. Критон // Платон. Диалоги. — К., 1995.
33. Платон. Менон // Соч.: В 3-х т. - М., 1970. - Т. 2. - С. 367-411.
34. Платон. Парменид // Соч.: В 3-х т. - М., 1970. - Т. 2. - С. 412-477.
35. Платон. Пир // Соч.: В 3-х т. - М., 1970. - Т. 2. - С. 95-155.
36. Платон. Софист // Соч.: В 3-х т. - М., 1970. - Т. 2. - С. 319-400.
37. Платон. Теэтет // Соч.: В 3-х т. - М., 1970. - Т. 2. - С. 233-317.
38. Платон. Тимей // Соч.: В 3-х т. - М., 1970. - Т. 2. - С. 455-541.
39. Платон. Федр // Платон. Диалоги. — К., 1995. — С. 293-339.
40. Платон. Государство // Соч.: В 3-х т. - М., 1971. - Т.3. - Ч.1. - С.89-453.
41. Плотин. Сочинения. - СПб., 1995.
42. Плутарх. Исида и Осирис. - К., 1996.
43. Порфирий. Жизнь Плотина // Диоген Лаэртский. О жизни, учениях и изречениях знаменитых философов. - М., 1986. - С. 427-440.
44. Прокл. Первоосновы теологии // Лосев А.Ф. История античной эстетики. Высокая классика. - М., 1974. - С. 458-537.
45. Рассел Б. История западной философии. — К., 1995.
46. Реале Дж., Антисери Д. Западная философия от истоков до наших дней. Том I. Античность. — СПб., 1997.— 336 с.
48. Римские стоики: Сенека, Эпиктет, Марк Аврелий. - М., 1995.
49. Секст Эмпирик. Три книги Пирроновых положений // Соч.: в 2-х т.- М., 1976. - Т.2. - С. 287-380.
50. Семушкин А.В. Эмпедокл. - М., 1985.
51. Тихолаз А.Г. Гераклит - К., 1995.
53. Тит Лукреций Кар. Про природу речей. - К., 1986.
54. Филострат Флавий. Жизнь Аполлония Тианского.— М., 1985.
55. Фрагменты ранних греческих философов. Ч. 1. - М., 1980.

56. Хайдеггер М. Изречение Анаксимандра // Разговор на проселочной дороге. - М., 1991.
57. Цицерон. Философские трактаты. - М., 1986.
58. Чанышев А.Н. Курс лекций по древней и средневековой философии. - М., 1991.
59. Чанышев А.Н. Философия древнего мира. – М., 1999.
60. Чанышев А.Н. Эгейская предфилософия. - М., 1970.

Додаткова

1. Адо П. Плотин или простота взгляда. - М., 1991.
2. Беседы Эпиктета. М., 1997.
3. Бичко А.К., Бичко І.В. Історія філософії. – К., 2001.
4. Бичко І. В. Свобода і доля: феномен Сенеки // Антропологічні читання. – К., 2000.
5. Богомолов А.С. Античная философия. - М., 1985.
6. Васильева Т.Ф. Афинская школа философии. - М., 1985.
7. Вернан Ж.-П. Происхождение древнегреческой мысли. - М., 1988.
8. Визгин В.П. Генезис и структура квалитативизма Аристотеля. - М., 1982.
9. Віхи в історії античної естетики. – К., 1988.
10. Воронина Л.А. Основные эстетические категории Аристотеля. - М., 1975.
11. Горан В.П. Необходимость и случайность в философии Демокрита. - Новосибирск, 1984.
12. Данелиа С.И. Мироззрение Ксенофана Колофонского // Очерки из истории античной и Новой философии. - Тбилиси, 1986.
13. Джохадзе Д.В. Диалектика Аристотеля. - М., 1971.
14. Донских О.А., Кочергин А.Н. Античная философия. Мифология в зеркале рефлексии. - М., 1993.
15. Драч Г. В. Рождение античной философии и начало антропологической проблематики. – М., 2003.
16. Дюмон Ж.-П. Античная философия. – М., 2006.
17. Житомирский С.В. Античная астрономия и орфизм. – М., 2001.
18. Кессиди Ф.Х. От мифа к логосу. - М., 1972.
19. Кондзьолка В. В. Нариси історії античної філософії. – Львів, 1993.
20. Лосев А.Ф. История античной эстетики. Аристотель и поздняя классика. - М., 1975.
21. Лосев А.Ф. История античной эстетики. Высокая классика. - М., 1974.
22. Лосев А.Ф. История античной эстетики. Поздний эллинизм. - М., 1980.
23. Лосев А.Ф. История античной эстетики. Ранний эллинизм. - М., 1979.
24. Лосев А.Ф. История античной эстетики. Ранняя классика. - М., 1963.
25. Лосев А.Ф. Эрос у Платона // Философия, мифология, культура. - М., 1991.
26. Луканин Р.К. «Органон» Аристотеля. - М., 1984.
27. Маковельский А.О. Древнегреческие атомисты. - Баку, 1946.
28. Материалисты Древней Греции. - М., 1955.

29. Михайлова Э.Н. Чанышев А.Н. Ионийская философия. - М., 1966.
30. Нахов И.М. Философия киников. - М., 1982.
31. Нерсесянц В.С. Сократ. - М., 1977.
32. Ортега-и-Гассет Х. Возникновение философии // Что такое философия? - М., 1991.
33. Платон и его эпоха. - М., 1979.
34. Рожанский И.Д. Анаксагор. У истоков античной науки. - М., 1971.
35. Рожанский И.Д. История естествознания в эпоху эллинизма и Римской империи. - М., 1988.
36. Сенека. Моральні листи до Луцілія. – К., 1996.
37. Соловьев В.С. Жизненная драма Платона // Соч.: В 2-х т. - М., 1990. - Т. 2. - С. 582-626.
38. Степанова А.С. Философия древней Стои. — СПб., 1995.
39. Ханин Д.М. Искусство как деятельность в эстетике Аристотеля. - М., 1986.
40. Хюбнер К. Истина мифа. – М., 1996.
41. Чанышев А.Н. Курс лекций по древней философии. - М., 1981.
42. Шейнман-Топштейн С.Я. Платон и ведийская философия. - М., 1978.
43. Эмпедокл. Очищения: Фрагменты из поэмы // Семушкин А.В. Эмпедокл. - М., 1985.
44. Якубанис Г. Эмпедокл: философ, врач и чародей // Гельдерлин Ф. Смерть Эмпедокла. - К., 1994.

Інформаційні ресурси

Журнали on-line:

Вопросы Философии <http://www.logic.ru/Russian/vf/index.html>

Логос <http://www.ruthenia.ru/logos/>

Центр антиковедения Санкт-Петербургского Государственного университета <http://www.centant.pu.ru/> Perseus Digital Library <http://www.perseus.tufts.edu/hopper/> The Stoa Consortium for Electronic Publication in the Humanities <http://www.stoa.org/about>

Теоретический журнал Credo New <http://www.orenburg.ru/culture/credo/>

Minerva - An Internet Journal of Philosophy / ed. Stephen Thornton, Ph.D. <http://www.ul.ie/~philos/vol8/index.html>

Stoic Voice Journal <http://www.geocities.com/stoicvoice> Архив: <http://www.geocities.com/stoicvoice/back.htm>